

Vrije Mare

“Vrij” omdat het verwijst naar ‘vrijheid’, naar ‘ruimte geven’, naar ‘Vrije school’ en “Mare” omdat het een vertrouwde term is vanuit het Kerstspel waarin de engel ons en de herders komt vertellen dat zij een ‘Blijde Mare’, een blijde boodschap heeft.

Voorwoord

Het eerste nummer van het nieuwe schooljaar is rijk gevuld met bijdragen vanuit de kleuterbouw. Zo zal voor ieder volgend nummer een andere bouw voor invulling zorgen. Voor deze nieuwe formule is gekozen na evaluatie van vorig jaar. Ook zullen er dit jaar 10 nummers (= 1 x per maand) uitkomen in plaats van 18 vorig jaar.

Wat is er alweer veel gebeurd! 9 nieuwe teamleden zijn aangeschoven. Over hen zult u de komende tijd via het Interview in onze schoolkrant meer kunnen lezen. De kleuterbouw is opnieuw gegroeid. De nieuwe eerste klassen zijn gevormd, de overige klassen zijn ingehuisd in hun nieuwe lokaal en nieuwe plek in het Hoofgebouw of de Lichtvleugel.

En inmiddels zijn we na een schitterende nazomer officieel in de Herfstperiode beland. De periode waarin we het Michaelsfeest vieren met elkaar. Met name in deze overgangperiode kunnen we ons gesteund weten door de Michaels impuls. Michael wil de weg vrij maken van buiten naar binnen, van het hoofd naar het hart. Daarover meer in een inhoudelijk stuk.

In dit nummer vindt u verder een column van onze directeur Margreet Bijsterveld, bijdragen over de Sixtijnse Madonna, over touwtje springen en appels oogsten, over Michael in de kleuterklas, over Waldorf 100, een bericht over deelname aan de World Cleanup Day door de 6e klassen, een column van Guido van der Vorst met betrekking tot ‘social media’ als

opmaat voor de Ouderavond over ‘ICT en (social) media’ op 10 oktober a.s. en een toelichting op de verbindingen en invulling vanuit ‘De Kunst van het Samenleven’, zoals wij op school Burgerschap willen invullen. En vindt u een speciale oproep van de Herfstmarkt Kerngroep.

Al met al leveren deze bijdragen weer een prachtige doorkijk van ons kleurrijk onderwijs.

De redactie wenst u veel leesplezier!
HvM

**VRIJESCHOOL
ALMERE**

Column

De Michaelsfeer ervaar ik altijd als een zeer bijzondere sfeer in deze tijd, waarin de natuur ons voorgaat. Een tijd om weer tot geconcentreerd denken te komen en tot inkeer.

In deze tijd kan ik meestal goed voelen dat vanuit deze sfeer een stroom van moed het mogelijk blijft maken om steeds weer tot het juiste handelen te komen.

Ik hoop altijd voldoende van deze krachten in het najaar op te doen, om daar ook binnen onze taak hier op school 'het hele jaar op te kunnen teren'. Die stroom van moed is hard nodig, er wordt in deze tijd continue een beroep op gedaan, door alle zaken in en rondom het onderwijs aan onze leerlingen. Soms wordt het overschaduwd door dringende zaken, zoals momenteel huisvesting een groot beroep doet op tijd en geduld.

En dan verschijnen daar op het strand aan de Noorderplassen de draken, gevormd door de kinderen gezamenlijk. Die neem ik altijd goed in mij op. Ze zijn voor mij door de kinderen gevormde beelden van overwinning, van bevrijding van angst voor de toekomst. En dat maakt, dat ik de missie van ons onderwijs weer in haar volle kracht kan voelen en beleven.

Rest mij te vertrouwen in de kracht van het geheel, in de kracht van de opdracht, in de kracht van Michael.

Een fijne Michaelstijd wens ik u toe.

Margreet Bijsterveld

Samen op weg naar het Michaelsfeest...

Michael stelt aan ieder van ons de vraag: heb jij al leren denken met je hart?

In vroeger tijden waren de gedachten die in het hart van de mens omgingen, ingevingen vanuit de geestelijke wereld. Daarbij gold dat hoe zuiverder iemands hart was, hoe zuiverder de gedachten of ingevingen waren die in hem leefden.

"Als aartsengel van onze tijd wil hij ons leren weer te denken met ons hart."

In de Grieks-Romeinse cultuurperiode (die omstreeks 747 v.Chr. begon en omstreeks 1413 na Chr. eindigde) was het dat de mens een ander, een nieuw denken ontwikkelde en in de eeuwen daarna tot steeds groter bloei

bracht. Dit andere, nieuwe denken is echter niet aan ons hart gebonden, maar aan ons hoofd, en wel aan onze hersenen. Dit nieuwe denken kwam uit de mens voort. Dit denken-met-de-hersenen heeft inmiddels een hoge vlucht genomen: onze hele cultuur is doordrongen van dit op de aarde gerichte, materialistische denken. Weliswaar verloor het denken daarbij de warmte en de levende kracht die het in de geestelijke werelden bezat, maar alleen zo kon het als een beginnend denkvermogen aan de mens geschonken worden.

Wij leven in het tijdperk van Michael. Als aartsengel van onze tijd wil hij ons leren weer te denken met ons hart. Niet op de manier van de vroeger tijden, dat kan niet meer. Hij wil ons leren het bewuste denken, zoals wij dat

nu inmiddels kennen en beheersen, om te vormen tot een hoger denken: tot een bewust denken met ons hart. Ons hart moet weer ons denkorgaan worden. Hiervoor moeten we los komen van ons denken met het hoofd, met ons verstand. Het logische denken analyseert en lost het probleem stukje bij beetje op: als je dit doet, gebeurt er dat, enzovoort. Het logische denken voltrekt zich stap voor stap.

Het harte-denken daarentegen overziet alles met één blik en weet. Zijn onze hersens toegerust op het

analyseren en ontleden, bij ons hart staat het weten centraal, een weten dat totaaloverzicht heeft over het geheel. Niet voor niets spreken we tegenwoordig steeds vaker over het holistisch denken. Dat is een denken dat uitgaat van het geheel. De krachten van de materie beginnen ons meer en meer te beheersen. Dit denken wordt ook wel een dood-denken genoemd: het kent en respecteert alleen de wereld van de materie, maar ontkent de levende wereld van de geest. Michael wil ons helpen om ons te bevrijden uit de greep van de materie om ons weer te verbinden met de levende krachten van de geest.

De belangrijkste opdracht die hij ons daarbij geeft, is om allereerst de krachten van ons hart te versterken en te verlevendigen. Dat kan bijvoorbeeld door ons echt te leren verplaatsen in de ander en daarbij alle oordelen of stokpaardjes los te laten. Dat betekent dat we alle gevoelens, normen, vanzelfsprekende ideeën en gedachten die ons gewoonlijk meteen tot allerlei oordelen brengen (dat is goed, dat is niet goed, dat is leuk, dat is niet leuk) opzij moeten zetten om heel open en volstrekt onbevangen naar de ander te kunnen luisteren. Hoemeer we op deze manier onze oprechte aandacht voor de ander leren ontwikkelen, hoe meer ons hart er al doende op wordt voorbereid om ons nieuwe denkorgaan

te worden. Wanneer we namelijk met een open hart naar de ander luisteren, zullen we met mededogen en bewogenheid over de ander gaan denken. Zo leggen we de basis voor een denken met het hart dat warm en innig is.

Naar dat denken zijn wij onderweg. Daarom stelt Michael aan ieder van ons de vraag: heb jij al leren denken met je hart?

Bron: samenvatting uit een lezing van Hans Stolp "Michael leert ons denken met ons hart".

Michaeli-Stimmung

*Natur, dein Mutterliches Sein,
Ich trage es in meinem Willenswesen
Und meines Willens Feuermacht,
Sie stahlet meines Geistes Triebe,
Dass Sie gebaren Selbstgefuhle,
Zu tragen mich in mir.*

Michaelspreuk

*Natuur, Uw moederlijk bestaan
ik draag het in mijn willend wezen;
en vuurkracht van mijn willen
kan nu mijn geestkracht stalen,
waaruit het zelfgevoel geboren wordt
mijzelf in mij te dragen.*

Rudolf Steiner

De Sixtijnse Madonna

De Sixtijnse Madonna is een van de beroemdste schilderijen uit de Italiaanse Renaissance. Het werd in 1513/1514 voltooid door Rafaël. Het is gemaakt van olieverf op doek en is 269,5 cm x 201 cm groot. Het bevindt zich sinds 1754 in de 'Gemäldegalerie Alte Meister' in Dresden.

Op het schilderij is de Madonna gekleed in rood en blauw met het Christuskind en paus Sixtus II en de heilige Barbara te zien. De drie figuren zijn in een driehoek geschilderd. De gordijnen die in de bovenste hoeken zijn teruggeslagen benadrukken het geometrische geheel. De twee iconische engeltjes aan de onderkant zijn misschien nog wel het meest bekend.

Is je de Sixtijnse Madonna ook wel eens opgevallen op Vrijescholen?

Weleens afgevraagd waarom dit wereldberoemde schilderij in alle antroposofische instellingen voor kleine kinderen hangt?

Het bijzondere van dit kunstwerk is dat een klassieke Maria te zien is die haar

kind innig bij zich draagt en de weg lijkt vrij te maken vanuit de hemel naar de aarde.

En is het niet juist dat beeld waar kleine kinderen zich onbewust mee identificeren; in het middelpunt, gedragen, omhuld, geliefd en begeleid van hun voorgeboortelijke bestaan naar het leven hier op aarde?

Kunst spreekt een eigen beeldentaal waarvan naast de uiterlijke verschijningsvorm een werking of stemming uitgaat. Omdat we op Vrijescholen wensen dat kleine kinderen zich gezien, gedragen, omhuld, geliefd en begeleid voelen, zodat zij zich als vrij mens kunnen ontwikkelen, straalt voor hen de Sixtijnse Madonna in iedere ruimte waar zij aanwezig zijn.

Bron: Waldorf Inspiratie

Michael in de kleuterklas.

'Juf mag ik zonder jas?' vraagt een kind terwijl het buiten regent.

Het is even wennen voor ze. Een hele fijne zomer lang hoefde je je jas niet aan en nu opeens weer wel. Buiten koelt het steeds meer af terwijl die truien in de klas echt té heet zijn! Als ik de kinderen mag geloven.

De tuin hangt vol met rijpe vruchten die nu EINDELIJK wél geplukt mogen worden. Kinderen zitten in groepjes bij elkaar en slaan met stenen en pannen de beukenootjes stuk die vervolgens heerlijk worden opgegeten. Het is een heel serieus karwei. Er ontstaat een mooie samenwerking tussen verzamelaars en degenen die ze stuk slaan. In de bosjes, tegen het hek, staat nog een groepje kinderen. Als ik vraag wat ze daar doen vertellen ze opgetogen en met volle mond dat de druiven ook rijp zijn!

Binnen zingen we over de molen en

de boer, over de appeltjes glanzend en rond en over spinnetjes op zoek naar vriendinnetjes. We maken appelmoes en op de jaartafel komen de eerste kastanjes en eikeltjes tevoorschijn die van thuis worden meegenomen. De oudsten beginnen voorzichtig aan hun eerste werkjes en we tekenen, plakken en schilderen wat we in de natuur zien.

Zo is het schooljaar weer begonnen en zijn we zijn weer flink aan het werk gegaan!

Om te doen:

Vliegeren

Om echt iets te doen kan er een vlieger gemaakt worden. Vliegeren verbeeldt twee dingen waar Michael voor strijdt: vrijheid en verantwoordelijkheid. Vrijheid in de vorm van de vlieger op

de wind, en verantwoordelijkheid in de vorm van het touw waarmee we voorzichtig om moeten gaan om de vlieger te kunnen laten vliegen.

Vingerspelletjes:

In ons huis

In ons huis, zit in elke hoek een muis (met je handen een dak vorm maken)
En ze trippelen en ze trappelen (met je vingers lopen kan over lichaampje kind, ook over je eigen armen)
En ze kriebelen en ze krabbelen (op de tafel met je handen een 'plank' maken, middelvingers tegen elkaar)
en op de stoel (ene hand recht omhoog andere horizontaal ertegenaan)
Op de bank (zie boven)
en op de kast (handen alsof je gaat klappen)
En als ik roep VANG (dit roep je luid terwijl je klapt) kruipen ze snel achter het behang (handen op je rug)...

Zilverdraadje

de kleine spin klimt vol trots haar webje in
bovenaan gaat zij eens kijken hoe ze haar webje nu vindt:
kijken of de draadjes wel goed hangen om straks vliegjes mee te vangen
Zilverdraadje is tevreden en ze klimt weer naar beneden
Lieve spin wil je niet even op mijn broek een lapje weven
dan is het gaatje wat ik daar heb mooi dichtgenaaid met spinnenweb...

Om te lezen:

Touwspringen in de kleuterklas.

Waarom springen wij ei genlijk touw met de kinderen?

- Om je goed te kunnen oriënteren in de ruimte; voor het beleven van onder, boven, voor, achter en zijwaarts.
- Voor de ontwikkeling van de motoriek en het ritmisch bewegen.
- Ook het ervaren van terughouding in de rij en het wachten tot je aan de beurt bent is belangrijk.

Wat een feest als het grote springtouw na de zomervakantie weer tevoorschijn komt! Meteen ontstaat er een rij met blije kinderen bij juf.

Jonge kinderen leren touwtjespringen vooral door het nabootsen, en het gewoon doen.

Voor kinderen vanaf een jaar of vier is het belangrijk dat ze het touwtje springen bij anderen gezien hebben. Dan willen ze ook over het touw heen stappen of springen.

Met de kleintjes beginnen we met het spelletje 'Slangetje, slangetje ben je giftig?' Ze moeten dan over de 'slang' springen zonder deze aan te raken. Of we maken golfjes met het touw waar de kleintjes overheen springen. Zo leren ze in te schatten hoe het touw beweegt en daarop af te stemmen.

Als dit goed gaat zijn ze eraan toe om echt in het touw te springen. Voor sommige kinderen is het heel spannend als het touw over ze heen gaat en kan het prettiger zijn om nog even een stapje terug te doen.

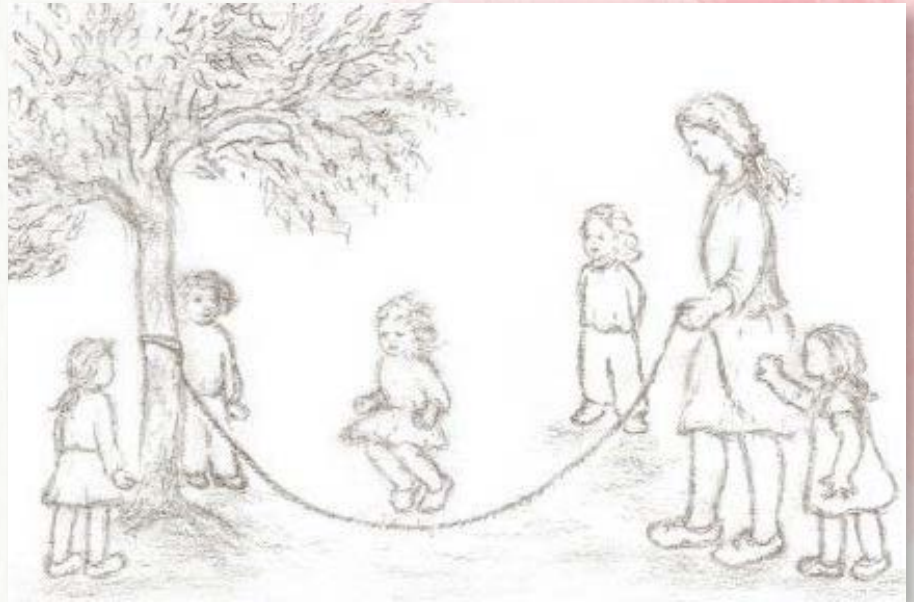
De kleintjes springen vanuit de nabootsing, dit ziet er vrij statisch uit, als springveren gaan zij op en neer. Zij zelf zijn heel trots en blij als het springen lukt en voelen zich vrij als een vogeltje, loskomend van de grond.

Vanaf een jaar of vijf, zes springen de kinderen steeds meer in een regelmatig ritme en kunnen ze ook bepaalde bewegingen uitvoeren

tijdens het springen, zoals bij het liedje 'Beertje, beertje draai je om, beertje, beertje tik de grond, beertje, beertje was je handen, beertje, beertje poets je tanden...

Als ze dit kunnen dan gaan de kinderen richting schoolrijpheid en kunnen ze met het grootste gemak hun lijf aansturen. Zij kunnen ook samen met 2, of 3 kinderen tegelijk in het touw springen, wat nog meer plezier geeft.

Letter verhaaltje

"Juf, dit is mijn letter en ook die van mij! Kijk maar..."

Wij gaan op weg naar Londen

Wij gaan op weg naar Londen
Wij gaan op weg naar Londen
Wij gaan op weg naar Londen
Dat is een lange reis

Ga in en uit de poortjes
Ga in en uit de poortjes
Ga in en uit de poortjes
En zoek een vriendje uit

Nu gaan we samen dansen
Nu gaan we samen dansen
Nu gaan we samen dansen
Neem afscheid tot besluit

kringspelletje

De Appeltjes aan de bomen.

Na de vakantie zijn we weer terug op school. In onze kleutertuin zijn we verbaasd over de rijkdom die in de bomen hangt: de bomen hangen vol met peren en appels.

Door het mooie weer rijpen ze nog verder en de appels worden prachtig rood. De kinderen zien de appels ook en willen ze al wel plukken. De juffies zeggen dat het nog even moet wachten met de oogst, dan zijn de appels nog lekkerder.

Niet alleen de kinderen ervaren dit, de wespen, bijen en oorkruipers proeven alvast dankbaar van de appels als ze nog in de boom hangen. Ook in de klas zijn de kinderen met de appels bezig; de oogst is ook een onderwerp tijdens het werken en spelen.

We schilderen met de rode kleur, tekenen de appelbomen in ons tekenschrift, vouwen een appel van 16 vierkantjes, vormen een appeltje met bijenwas. Steeds weer zijn de kinderen goed aan het kijken, aan het voelen, aan het luisteren naar appelverhalen, zingen liedjes van de oogst en maken met hun vingers fijn motorische bewegingen.

Vaak zijn ze blij met hoe de vorm is gelukt, een enkele keer frustreert het resultaat. Hoe kom je dan weer aan het werk? Over welke drempel moet je heen? Gelukkig is juffie daar.

Wanneer dan eindelijk de appels rijp zijn, mogen ze geplukt worden. Maar ze hangen veel te hoog, juf! Oh ja, hoe kom ik er nou bij? Natuurlijk weten ze van de trap. De trap wordt gehaald en juf houdt 'm vast. Dan is het nog best eng om naar boven te klimmen. Je moet eerst goed gaan staan, dan je arm uitsteken, kun je erbij?

Niet altijd. Dan heeft de trap een ander

plekje nodig of je moet nog hoger klimmen. Super spannend. Maar wat zijn ze blij wanneer ze met een mooie appel naar beneden klimmen en die in het mandje gooien. Eh, gooien? Nee, leggen natuurlijk.

De volgende dag schillen we de appels en snijden ze in kleine stukjes. Niet voor appelmoes, maar voor de appeltaart.

Vrijdag is alles op school klaar om een heerlijke appeltaart te bakken die helemaal vegan is. Daardoor mag iedereen hem eten. En hij is lekker!

Maar van appels kun je ook heerlijke appelmoes maken. Elk kind neemt een appel mee van thuis. En met het leukste apparaatje van de hele wereld schillen we de appels.

De kunst is de appelschil zo lang mogelijk te maken en die dan lekker op te eten. Ze smaken er extra lekker door.

Maar het duurt even voordat jij mag draaien aan de slinger. Dus in de rij. Allemaal een klein potje mee en dan de appelmoes mee naar huis. Mmmmm

Heerlijke tijd, de oogst uit de tuin.

Interview met Marjo Hofhuis.

Juf Marjo is kleuterjuf van kleuters 7. Zij vervangt juf Anna die op wereldreis is. We interviewden juf Marjo aan de hand van de drie vragen uit de sprookjes: Wie ben je? Waar kom je vandaan? en Waar ga je naar toe?

Wie ben je?

Ik ben de dochter van een Nederlands/Amerikaanse vader en een Nederlandse moeder. Mijn vader heeft tot zijn 3e jaar in New York gewoond. Zijn vader, mijn opa dus, was journalist en heeft eenmaal terug in Europa o.a. voor het blad 'der Spiegel' gewerkt. Hij was een veelzijdig man want hij heeft ook het Conservatorium gedaan. Mijn jongere broer en ik zijn geboren in Rotterdam Hillegersberg. Ik heb een ondernemende natuur, dat zal verder wel blijken.

Waar kom je vandaan?

Ik ben in Hillegersberg opgegroeid. Daar heb ik ook de hongerwinter meegemaakt als kleutertje van 4. Na de lagere school heb ik de balletopleiding gedaan. Mijn vader is na de oorlog weer teruggekeerd naar Amerika. Op de opleiding heb ik indertijd voor het ontwerpen van balletten, voor choreografie gekozen. Na de opleiding hebben we een eigen balletschool opgericht waar ik les kon geven aan kinderen in volkshuizen. Ik vond het leuk om balletten te maken en om les te geven.

In de jaren '60-'70 kwam ik een filmer tegen waarmee ik de eerste Nederlandse speelfilm wilde maken. Toen dat niet vlotte hebben we met een heleboel mensen een eigen theater opgericht in Rotterdam. We noemden het 'Improvisatie vanuit de gemeenschap', net zoiets als wat nu 'De Vloer Op' heet.

In die periode ben ik ook op de boekenafdeling van 'de Bijenkorf'

terecht gekomen. Er was indertijd maar één plank met kinderboeken. Van 'de Bijenkorf' kreeg ik de vrije hand om dat segment verder uit te bouwen en zocht ik contact met diverse uitgevers. Zo ontstond het contact met de heer en mevrouw Boele van Hensbroek, de grondleggers van "Lemniscaat". Daar heb ik aan de wieg gestaan. Via hen heb ik ook de antroposofie leren kennen. Zij hadden hun kinderen op de Vrije School in Rotterdam.

De prachtige prentenboeken van 'Lemniscaat' vonden hun weg naar 'de Bijenkorf'. Maar eigenlijk wilde ik met kinderen zélf werken. Tijdens de lessen van de balletacademie had ik gemerkt hoe leuk ik dat vond. Dat wilde ik gaan doen!

Zodoende ben ik de opleiding in den Haag gaan doen voor leraar, twee jaar lang. En daar heb ik echt het neusje van de zalm ontmoet. Om een paar namen te noemen: Wim Veltman, dr. Soesman, Julius en van Wettum, enz..

Samen met mevr. Boele van Hensbroek heb ik in die tijd een peuterklas opgericht in Rotterdam. Dat werden uiteindelijk niet alleen de kinderen van 2 en 3 jaar maar ook van 4 -, 5 - en 6 jaar, ook waren er nog twee van 7. Na een paar jaar heeft iemand anders het overgenomen en ben ik naar Leusden verhuisd. Daar zijn ook mijn zoon en dochter geboren.

Na mijn scheiding ben ik op m'n drie-en-veertigste jaar naar de Pedagogische Academie in Zeist gegaan om daar mijn diploma te halen. Door mijn opleiding in den Haag heb ik deze studie in twee jaar kunnen doen. Met een paar collega's hebben we toen de Vrije school in Amersfoort opgericht. Daar heb ik 9 jaar gewerkt in de kleuterbouw. De ontwikkelingsfase van 1 t/m 7 boeit mij eigenlijk het meest.

En toen stond daar die advertentie in 'Jonas' waarin melding werd gemaakt van de opstart van een avondopleiding voor kleuterleidsters in Zeist en dat ze docenten zochten. Toen ik solliciteerde werd ik meteen aangenomen. In die functie heb ik tot grote tevredenheid tot aan mijn pensioen gewerkt.

Hierna wist men mij in den lande te vinden voor allerlei inval situaties. Zo ben ik -om een lang verhaal kort te maken- ook in Almere beland. Leuk detail hierbij is dat ik (juf) Marja en (juf) Esther heb lesgegeven op de Vrije Pedagogische Academie (Helicon) en ook hun diploma heb uitgereikt.

Waar ga je naar toe?

Ik kende de school al omdat ik hier ook stagebegeleiding heb gedaan. Ze zeggen dat je geen toekomst meer hebt als je oud bent... Ik denk daar anders over. Je hebt zoveel in je leven meegemaakt en je ziet die jonge kinderen met hun toekomstperspectief, dat is zo rijk.

Ik vind de kinderen van deze tijd heel dapper, wat maken ze niet allemaal niet mee. De prikkels van deze tijd zijn heel sterk. En toch zie ik dat de kinderen de ontwikkelingsfasen precies hetzelfde doormaken als vroeger. Dat kan ik vooral aan de kindertekeningen zien. Ik heb geleerd om de kinderen hun eigen ruimte te geven voor hun ontwikkeling, zonder al te vlug te oordelen. Dat is wat ik wil brengen in de school. Ik ben ook niet van 'zo hoort het' en 'zo moet het'...

We kunnen vertrouwen hebben dat kinderen hun eigen levenspad kiezen. Vooral als juf moet je vertrouwen hebben in je kinderen. Als je geen vertrouwen hebt kun je nergens op bouwen. Dat geldt eigenlijk voor iedereen, en voor het hele leven.

Waldorf 100

WALDORF
100

LEARN
TO CHANGE
THE WORLD

Hoe het allemaal begon: de geschiedenis van Waldorf scholen.

Na de oprichting in Stuttgart-Uhlandshöhe in September 1919, groeide de eerste Waldorfschool snel. Waren het eerst de kinderen van de arbeiders van de Waldorf-Astoria Sigaretten Fabriek die op initiatief van Emil en Berta Molt de school bevolkten, al snel meldden zich ook andere kinderen. Kinderen van ouders die bewust zochten naar een opvoeding die gebaseerd was op humane waarden en nieuwe educatieve methoden bood na de ravages van Wereldoorlog I.

De eerste school had twaalf docenten die in een 14-daags seminar met Rudolf Steiner de antroposofische ideeën met betrekking tot menskunde en onderwijs verkenden. Onderwijs dat zich concentreerde op het ontwikkelen van karakter. Zij leerden 'on-the-job' terwijl ze lesgaven aan hun eerste klassen; leerkracht en leerling leerden gezamenlijk.

Steeds wanneer dit plaatsvindt is sprake van zuiver Waldorf onderwijs: leerlingen en leerkrachten ontwikkelen zich samen.

"De eerste school had twaalf docenten..."

Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog waren 34 Waldorf scholen opgericht: in Duitsland, Zwitserland, Nederland, Engeland, Noorwegen, Zweden, Hongarije,

Oostenrijk en in de Verenigde Staten van Amerika. Deze door Rudolf Steiner ondersteunde scholen droegen verschillende namen, zoals Friedwart School, Goethe School, Vrije School, New School. De scholen waren heel divers maar werkten vanuit dezelfde (antroposofische) bron. De lerarenopleiding was geconcentreerd in Stuttgart, met twee zusteropleidingen in Zwitserland en Engeland.

"De Waldorf beweging bleef gestaag groeien ondanks sommige moeilijke economische omstandigheden."

De opkomst van het Nazisme en de start van de Tweede Wereldoorlog resulteerde in de sluiting van de meeste scholen in Duitsland, Oostenrijk en Hongarije en sommige scholen in Nederland en Noorwegen. Daarentegen groeiden het aantal scholen in Zwitserland, Engeland en de USA tijdens de oorlogperiode.

Van 1945 tot 1989 groeide het Waldorf onderwijs gestaag en vestigde zich als een breed verspreid, goed bewaard gebleven pedagogisch en onderwijskundig model. Conservatieve pedagogen echter volgden de ontwikkelingen met scepsis, soms zelfs met regelrechte afwijzing. In sommige landen, zoals in Duitsland, Nederland en Scandinavië werden Vrije Waldorf Scholen gedeeltelijk gesubsidieerd door de overheid als bijzondere onderwijsvorm.

In de meeste landen echter financierden ouders de Steiner/Waldorfscholen en veel nieuwe kleuterscholen (Kindergartens) werden gesticht. De Waldorf beweging bleef gestaag groeien ondanks sommige moeilijke economische

omstandigheden. In 1985 waren er al 306 scholen in 23 verschillende landen.

De wereldwijde spreiding van Steiner/Waldorf onderwijs gaat heden ten dage door tot in de verre uithoeken van de wereld. Belangstelling voor Waldorf benadering en onderwijs is aanwezig in bijna de helft van de wereldlanden (ongeveer 100 landen), ongeacht de landstaal, religieuze achtergrond of politieke overtuiging. Er zijn Waldorf kleuterklassen en scholen, leerkracht opleidingen en conferenties op alle continenten.

Ouders leveren wereldwijd een grote inspanning om de voortgang van de groeipotentie verder te ondersteunen, zodat humaniteit en een gezonde mensontwikkeling en sociale participatie werkelijk gerealiseerd kunnen worden.

"De wereldwijde spreiding van Steiner/Waldorf onderwijs gaat heden ten dage door tot in de verre uithoeken van de wereld."

De Waldorf onderwijs beweging, met ca 1.100 scholen en meer dan 2.000 kleuterscholen over de hele wereld, is hiermee de grootste vrije school beweging van de wereld.

(Nana Göbel)

Bron: www.waldorf-100.org/en/waldorf-education/history

Vertaling: HvM

Bericht van klas 6A en 6B

Afgelopen 21 september was het World Cleanup Day, de dag waarop er zoveel mogelijk zwerfafval wordt verzameld. 160 landen doen hier inmiddels aan mee en vorig jaar werd er maar liefst 88 miljoen kilo zwerfafval opgeruimd.

Deze dag viel samen met de periode klimatologie in beide zesde klassen. Nadat we van alles gedaan hebben rondom het weer en het klimaat, leek het ons een mooi idee om een bijdrage te leveren aan deze actie.

Bepakt met vuilniszakken en een dosis motivatie, zijn we met twee klassen op pad gegaan. Het was ongelooflijk zoveel afval we in korte tijd met elkaar wisten te verzamelen.

We hebben ons met elkaar enorm verbaasd over de hoeveelheid én over de rommel die we vonden. Veel plastic en kleine dingetjes, maar toch ook fietstassen, stukken zeil, schoenzolen en zelfs een plastic stoel!

We hebben alles meegenomen en opgeruimd in de container. De

kinderen waren terecht heel trots op het resultaat en de juffen en meester trots op de grote inzet die de kinderen lieten zien. Een geslaagde actie voor de klassen zes!

ICT en (social) media

De algemene ouderavond van 10 oktober a.s. zal grotendeels in het teken staan van ICT en (social)media waarbij visie vanuit de antroposofie ook aan bod zal komen.

Freek Zwanenberg, oud vrijescholier en specialist op dit gebied zal deze avond een lezing hierover geven en vraagstukken hierover met ons bekijken.

Ter inleiding een column van Guido van der Vorst

"Zittend in de iets te kleine wachtruimte van de tandarts zit ik nog bij te komen van de moeite die we hebben moeten doen om op tijd te zijn.

Op de radio klinken nog net de laatste tonen van een van de hits van Celine Dion (wat prima past in deze

omgeving) wanneer mijn telefoon, door te trillen, me laat weten dat ik een bericht heb ontvangen. Automatisch pak ik mijn telefoon uit mijn zak en open ik het bericht. Op de radio kondigen de twee korte en een lang piepje aan dat twaalf uur is, het nieuws begint en de tandarts is te laat.

Het bericht is niet het bericht waar ik op zit te wachten maar gelukkig bevat het geen emoticons.

Op de achtergrond vertelt een serieuze nieuwslezer eentonig over een bomaanslag in het centrum van Kabul. Veel doden, de explosie zo hevig dat ledematen tot ver van de aanslag plek werden gevonden.

Ik luister niet maar registreer het wel. "Pap, wat zijn dat ledematen?" Vraagt mijn 7 jarige dochter licht vertwijfeld. Direct bekruipt mij het nare gevoel weer eens te kort te schieten als opvoeder.

Diep verloren in mijn telefoon heb ik haar niet beschermd tegen deze gruwel van buiten. Waarbij ik ook nog totaal voorbij ben gegaan aan de zenuwen die ze heeft voor dit tandarts bezoek.

Lekkere vader ben ik (en ik ben nog wel pedagoog).

Gelukkig had ze geen gaatjes ;).

Verbindingen met Burgerschap:

Op school spreken we met betrekking tot Burgerschap liever over 'De Kunst van het Samenleven'. Dat is voor ons de essentie waar wij mee bezig willen zijn.

Binnen dit domein zijn vele raakvlakken met andere leergebieden. Zo ook met het leergebied 'Digitale Geletterdheid' waar ICT en (social) media ook onder valt.

Als ouders en opvoeders moeten wij ons verhouden tot ontwikkelingen behorend bij de tijd waarin wij leven, zoals het gebruik van ICT en Sociale Media. De school als oefenplaats hoe dat te doen, moet meebewegen, niet star zijn. Tegelijkertijd plaatst ons dat voor een afwegen, een ijken van normen en waarden. En ook verantwoording kunnen geven waarop die zijn gebaseerd. Tevens houdt het ons een spiegel voor: hoe hanteren wij als volwassenen, als opvoeders en pedagogen de mogelijkheden van social media zélf? In onze communicatie met elkaar? In de diverse whatsapp groepjes? We weten

allemaal dat 'goed voorbeeld doet goed volgen' is...

Opvoeden is ook zélf-opvoeden, houdt Rudolf Steiner ons voor. Laten we dit aspect ook meenemen in ons gesprek op de a.s. ouderavond van 10 oktober a.s..

Een andere mooie verbinding met Burgerschap is te vinden in de actie van de zesde klassen om aan te sluiten bij de **'World Cleanup Day'** als afronding van de periode Klimatologie. Verantwoordelijkheid nemen voor je omgeving, werken aan bewustzijn omtrent verspilling, vervuiling en hoe te werken aan duurzaamheid zijn onderwerpen die in onze tijd om aandacht vragen. Ook hier fungeert de school als oefenplaats. Uit het verslag is op te maken met hoeveel motivatie en enthousiasme de leerlingen aan de slag zijn gegaan. Het feit dat 160 landen inmiddels deelnemen aan dit initiatief geeft een groot gevoel van verbinding, van een mondiaal Burgerschap! Met elkaar kunnen we zo invulling geven aan 'De Kunst van het Samenleven'.

Laatste punt van concretisering is het weer instellen van een nieuwe **Leerlingraad** met afvaardiging uit de klassen 4, 5 en 6. Via een verkiezingsprocedure worden twee leerlingen per klas afgevaardigd om gedurende een schooljaar hun klas te vertegenwoordigen en samen met de andere leden mee te denken en voorstellen te doen over zaken die onze school betreffen. De raad kiest een eigen voorzitter en secretaris. Dit initiatief wordt ondersteund vanuit de directie en afwisselend begeleid door mij (innovatie coördinator) en een directielid.

Helga van Muijen

Wees welkom!

Herfstmarkt

24 nov 2019
11:00 - 15:00 uur

Vrijeschool Almere

Wij zijn op zoek!

De Herfstmarkt Kerngroep is op zoek naar enthousiaste ouders die volgend jaar (2020) het stokje van ons willen overnemen.

Wij bieden nu de gelegenheid aan om zijdelings mee te lopen in de organisatie van de komende Herfstmarkt 2019. En zo op een gezellige manier kennis te maken met alle facetten van dit geweldige feest.

Ben je geïnteresseerd en wil je je inzetten voor de verbinding binnen onze school, stuur dan een bericht naar herfstmarktalmere@hotmail.com. Wij kijken naar je uit!

Warme herfstgroet,

Peter Jan, Suzanne, Diederik, Mariola en Nico

Herfstmarkt